

SLOVENSKI PRAVNIK

Leto XLIII.

Ljubljana, 1929.

Št. 11.—12.

Kazenskopravna odgovornost za posledice, ki nastanejo preko storilčevega naklepa.

Dr. Metod Dolenc.

I. Namen te razprave je, da pokažemo za praktično pravosodje, kaj je pravi smisel določbe § 17. edinstvenega kaz. zak. in v čem so razlike med to določbo in staro določbo § 1. avstr. kaz. zak. *in fine*. Na prvi pogled bi se namreč iz besedila § 17. novega kaz. zak., ki bo prišel predvidoma čisto do uporabe, utegnilo sklepati, da gre tu za nekakšen *dolus indirectus redivivus*. Ta nazor pa bi bil zmoten. Stari *dolus indirectus*, ki ga je teorija odklanjala kot *pseudodolus*, ni več prišel v novi kaz. zak., ampak na njegovo mesto je bila postavljena po vzorcih moderne kazenskopravne zakonodaje druga, teoretično nepriklona, praktično pa zelo smotreno zasnovana določba o odgovornosti storilca za posledice, ki so nastale preko njegovega naklepa. V naprej naj pripomnimo, da po novem kaz. zak. pač ne bo več dvomiti o tem, ali, kedaj in kako zadene storilca kazenskopravna odgovornost za posledice, nastale preko naklepa — ali kakor se v italijanski književnosti zelo posrečeno pravi, za *preterintencionalne posledice*.

II. Gre za problem, ki se razvidi iz nastopnih primerov, pri katerih stori storilec naklepoma dejanje, s katerim naj nastane zlo »Z«, v resnici pa nastane zlo »Z plus X«. Tu se da pač več vrst možnosti zamisliti, kako da pride do nekega hujšega zla. Postavimo troje tipov možnosti.

a) A da noseči ženski abortivno sredstvo, hoteč povzročiti splav, ne da bi ona v to privolila; ta ženska pa vsled tega umre.

b) B zagreši tatvino, vdre v klet, pa si natoči tam vina v posodo, hoteč si 25 litrov vina pridobiti, ali ker pipo po izvršeni tatvini slabo zapre, izteče ponoči 100 litrov vina po tleh.

c) C je lovec in strelja na divjačino, hoteč si z njo pridobiti protipravno korist, zadene pa namesto divjačine pastirja in ga usmrti.

V vseh treh primerih je posledica dejanja prekoračila tisto mejo zla, ki jo je storilec hotel. Kakšne so medsebojne razlike? Ali naj bi veljala v vseh treh primerih določba § 17. nov. kaz. zak.?

III. Na podlagi zakonitega besedila § 17. nov. kaz. zak. hočemo o teh razlikah razpravljati, pri čemer se bomo hkratu ozirali na sestavine krivdne oblike posrednjega naklepa (*dolus indirectus*).

1. Prvi pogoj za uporabo § 17. nov. kaz. zak. je temeljni delikt, pri katerem gre (samo!) za krivdno obliko naklepa. To se pravi: storilec vé, da sledi iz dejanja, ki ga započne, po kazenskem pravu zabranjeno zlo, ter hoče, da iz tega dejanja ono zlo nastane. Tako posledico, ki jo je storilec hotel, imenujemo uspevek (*Erfolg*). Sestavine krivdne oblike naklepa so torej védenje in hotenje. V tem pogledu ni razlike med določbo odgovornosti za preterintencionalno posledico in o posrednjem naklepu. Tak temeljni naklepni delikt je dan v vseh treh gori navedenih primerih (II., a do c).

2. Drugi pogoj za uporabo § 17. nov. kaz. zak. je ta, da je iz naklepnega temeljnega delikta s a m e g a nastala težja posledica kot je bila obsežena v naklepu. Kaj je hujša posledica (zlo), o tem odloča zakonodajec sam na ta način, da smatra za hujše zlo tisto, čegar povzročitev *ceteris paribus* huje kaznuje, a lestvica strogosti kazni je navedena v povrstnem redu § 35. — Iz naklepa (védenje + hotenje), ki ga je udeležil storilec radi uspevka posledice »Z«, ki jo je storilec hotel, je nastala druga posledica »Z₁«, ki je težja, kakor jo je storilec hotel (preterintencionalna posledica, ne: uspevek, ker zla »Z₁« storilec ni hotel). Tudi ta moment je na prvi pogled v vseh treh gori navedenih primerih vsebovan. Toda stvar je v resnici taka, da je nastala hujša posledica v primeru a)

na eni in isti pravni dobrini (telo). (Seveda hujše posledice storilec ne bi smel naravnost ali eventualno hoteti, ker bi sicer prešlo vse dejanje v težki delikt, n. pr. v primeru a) po § 167., če je hotel usmrtiti). V primeru b) je nastopila hujša posledica na istovrstni, toda drugi pravni dobrini (druga količina vina). (Tudi tu ne sme imeti storilec naklepa, povzročiti, da 100 l vina izteče, sicer bi bil dan delikt po § 365. nov. kaz. zak.). V primeru c) pa posledica sploh ni nastala na isti pravni dobrini, zoper katero je bil obrnjen naklep (divjačina), ampak na drugačni pravni dobrini (življenje osebe). V tretjem primeru se torej očituje storilčevo ravnanje, ki je imelo hujšo posledico, po svojem bistvu že za povsem drugo, novo dejanje, ki bi ga bilo treba posebej obravnavati, celò tedaj, ako bi temeljno dejanje ne bilo kaznivo (n. pr. če je lovec upravičen streljati divjačino). Iz tega vzroka tu ni več govora o preter-intencionalni posledici po smislu § 17. Ta primer je treba torej kar izločiti iz obravnavanega problema.

Tudi pri posrednjem naklepu se zahteva, da mora hujše zlo nastati na isti napadeni pravni dobrini.

3. Iz storilčevega kaznivega dejanja na isti pravni dobrini nastala hujša posledica mora biti z naklepnim dejanjem v vzročni zvezi. Vprašanje, kdaj je podana vzročna zveza, je poglavje zase. Zakonodajec je prepustil, da rešuje to vprašanje sodišče samo na podlagi teoretičnega nauka o vzročnosti. Za nas je vprašanje rešeno podobno, kakor je bilo določeno v § 134. avstr. kaz. zak. (pri umoru), vendar s posebnim poudarkom, da mora biti posledica v zvezi s človeškim umstvenim vedenjem, kjer se človek pojmuje kot misleče bitje, ne pa kot kos narave. Prekinjena pa je vzročnost: α) če je poškodovanec ali oškodovanec sam s svojim naklepom posegel v dejanski potek v času po storilčevem dejanju, n. pr. da se rana poslabša; malomarnost ranjenca ne bi zadoščala; β) če stopi vmes naklepno (ne pa malomarno) dejanje druge osebe. (n. pr. nestrokovnjaško lečenje); γ) če nastopijo od storilca nepredvidljive in samostojno, neodvisno od volje ljudi nastale okolnosti kot vzrok hujše posledice (n. pr. elementarna nezgoda). Jasno je, da je v vseh treh gori navedenih primerih

vzročnost podana. Ne bi pa bila podana, če umre žena, ki je v primeru II. a) dobila proti svoji volji abortivno sredstvo, zadeta od kapi iz prepasti, ker je zvedela, da jo je zadela drugod velika nesreča ali podobno.

V tem pogledu pa imamo že zaznamovati bistveno razliko med odgovornostjo za preterintencionalne posledice in za posledice posrednjega naklepa (*dolus indirectus*) zlasti glede preciznosti izražanja. Pri posrednjem *dolusu* je bila po ideologiji Tomaža Akvinskega taka vzročna zveza presumirana, — *quia rei illicitae dabat operam*. Ker je imel storilec občni »*animus nocendi*«, mu gredo hujše posledice na rovaš, češ da je že po tipičnih in nanjih okoliščinah, dasi so bile od storilčeve volje neodvisne, vendar le hujšo posledico hotel. Ni se vpraševalo po konkretni vzročnosti med storilčevim temeljnim dejanjem in posledico, ki je storilec ni hotel, ampak le o tipični možnosti, da je posledica povzročena. (Prim. besedilo § 1. *in fine*: »zavoljo tega nastopilo.). To je bila torej fikcija, ki pa ne sme imeti mesta v kazenskem pravu, ako le-to gradi pojem kazni na temelju osebne, psihične krivde.

4. Nadaljnji pogoj za odgovornost po § 17. je, da mora biti nastop posledice iz storilčevega naklepnega temeljnega dejanja takšen, da se ob konkretno konstatirani vzročnosti dá in mora pripisovati vprav storilcu v malomarnost. To se pravi: Storilec je vnaprej vedel, da utegne nastopiti iz njegovega naklepnega dejanja izvestna hujša posledica, pa je lahkomišlno menil, da jo bo odklonil, ali pa bi bil po svojih osebnih okoliščinah mogel ali pa je bil celo dolžan, zanjo vnaprej vedeti, pa je temeljno dejanje navzlic temu storil, ne da bi bil hotel hujšo posledico.

Če povzamemo smisel te sestavine v določbi § 17., bomo zahtevali: Razen naklepnega dejanja s hotenjem uspevka »Z« pride v vzročni zvezi z njim do dodatnega storilčevega delovanja, ki temelji na storilčevi malomarnosti in ima za posledico »Z + X«. Pri *dolus indirectus* po § 1. *in fine* po pretežni večini mnenj teoretikov in praktikov ni bila zahtevana malomarna krivda storilca glede hujše posledice, ampak je zadostovala tipičnost posledice; glej besedilo:

»iz česar je zlo, ki je zavljo tega nastopilo, večji del prihaja ali vsaj lahko priti more«. Razlike med to objektivno postavljeno zahtevo za odgovornost in med subjektivno formulirano zahtevo malomarne krivde ni moči prezreti.

V primeru II. a je A dal abortivno sredstvo, hoteč doseči uspevek splava. To je bilo naklepno dejanje. Morda je vedel vnaprej, da iz tega dejanja sledi smrt. Če si je tako posledico kot naklep usvojil, je storil dejanje z eventualnim naklepom in je odgovoren za celotni uspevek: smrt. Posledico je storilec hotel, čeprav samo eventualno, zato jo je treba označiti za uspevek, dejanje pa za delikt naklepne usmrtitve (§ 167.). Če pa niti naravnost niti eventualno ni hotel težje posledice, pa je mogel ali moral (zlasti kot zdravnik ali babica) zanj vnaprej vedeti, a je temeljno dejanje (povzročitev odprave telesnega ploda proti volji noseče ženske) vendarle storil, je tu obravnavan pogoj odgovornosti za preterintencionalno posledico po § 17. resnično podan.

V primeru II. b je B storil naklepno dejanje tatvine, ki je bilo brez dvojbe v vzročni zvezi z drugim dejanjem z izvestno hujšo posledico. To drugo dejanje je izviralo že po naši predpostavki iz malomarnosti. Tudi tu bi bil podan pogoj za odgovornost po navedenem § 17, dasi gre za drugo pravno dobro. Ali pa more določba § 17. v tem primeru učinkovati glede na nadaljnje njene sestavine, bomo šele videli.

O tretjem primeru II. c ni več treba govoriti, ker je možnost za uporabo določbe § 17. že po prejšnjih izvajanjih (gl. gori III., 2) izključena.

5. Zadnji, morda najvažnejši pogoj za udejstvovanje odgovornosti po § 17. je ta, da mora biti za take vrste odgovornosti dana razen vseh doslejšnjih pogojev v kazenskem zakoniku samem izrečna specialna določba, da se kaznuje dejanje s preterintencionalno posledico in kako. V tem pogledu se nam pokaže ta zadnji pogoj v primeru s pogoji, ki so potrebni za *dolus indirectus*, kot kaj povsem novega.

Ta pogoj je natanko izpolnjen v primeru II., a. Določba § 173. nov. kaz. zak. pravi v 1. odst., da se kaznuje, kdor dá

naklepno (gl. § 18., 1. odst.) noseči ženski sredstvo za odpravo ploda brez njene volje in gre plod od nje, z robijo od 1 do 5 let. V 2. odst. iste določbe pa pravi zakonodajec brez vsakega nadaljnjega pristavka: Če žena zbog tega umre, se kaznuje storilec z robijo najmanj petih let, torej z robijo od 5 do 20 let. To je tipična formula, po kateri se ustanavlja odgovornost za preterintencionalno posledico smrti; navedena je hujša in posebna kazen.

V drugem primeru II. b ne najdemo za malomarno poškodbo vina (t. j. za uničenje vina, ki je odteklo) kot tuje lastnine nobene posebne določbe. Torej je odgovoren storilec B samo za krajo 25 hl po § 314. nov. kaz. zak., za hujšo nastalo posledico, da je izgubil lastnik vina v vrednosti za 125 l, pa ne. Za tako preterintencionalno posledico je odgovoren B zgolj civilnopravno.

V tretjem primeru (II., c) pa smo možnost odgovornosti že prej izključili, toda C-jeva kazenskopravna odgovornost nastopi samostalno za kaznivo dejanje po § 177. Glede tega pa se izreka sodba in kazen po načelih realne konkurence (§§ 62., 63.).

Za praktično pravosodje naj opozorimo na ta tako rekoč zunanji moment, da nikdar ni treba niti razmišljati o tem, ali zadene kazenskopravna odgovornost za preterintencionalno posledico, čim v posebnem delu novega kazenskega zakonika ni posebne določbe za kaznovanje naklepnega dejanja, iz katerega je nastala pod III. 2 in 3. označena preterintencionalna, hujša posledica.

IV. Zaradi preglednosti naj navedemo tista poglavja iz novega edinstvenega kazenskega zakonika, kjer je odgovornost za preterintencionalno posledico s posebno določbo ustanovljena. V poglavju XVI. (Kazniva dejanja zoper življenje in telo) so določbe: § 173., 2. odst.; § 175., 2. odst.; § 176., 2. odst.; § 178., 2. odst.; § 179., 2. odst.; § 184., 1., 2. in 3. odst.; § 185., 2. odst. V poglavju XVII (Kazniva dejanja zoper občno varnost ljudi in imovine): § 188., t. 1. in 2.; § 189., t. 1 in 2.; § 191., 3. odst.; § 194., 2. odst.; § 195., 2. do 4. odst.; § 196., 2. do 4. odst.; § 197., 2. do 4. odst.; § 198., 2. odst.; § 199.,

2. odst., § 200., 2. odst.; § 201., 2. odst. XVIII. (Kazniva dejanja zoper varnost javnega prometa za ljudi, imovino in obvestila): § 205., 1. odst.; § 207., 1. odst. V poglavju XXI. (Kazniva dejanja zoper osebno prostost in varnost): § 243., 3. odst. V poglavju XXIII. (Kazniva dejanja zoper občno zdravje): § 254., 2. odst.; § 257., 2. odst.; § 260., 2. odst., § 261., 1. odst.; § 262., 3. odst. V poglavju XXVII. (Kazniva dejanja zoper imovino): § 328., 1. odst. t. 1. in 2. odst.

Ob sebi se razume, da ni moči govoriti o poskusu dejanja po pravkar navedenih posebnih določbah. Saj gre vse skozi za sestavino malomarnosti, ki idejno ne more biti poskušena. Pač pa ni izključeno, da postaneta nasnovatelj in pomočnik sokriva in odgovorna za dejanja s preterintencionalno posledico. Kdor nasnuje drugo osebo k naklepni telesni poškodbi in kogar zadene malomarnost v pregledu presoje, da-li ne utegne nastopiti hujša posledica, ker *vulnera non dantur ad mensuram*, ta je zanjo odgovoren kakor tudi storilec sam.

Drugače je, če sledi iz temeljnega malomarnega dejanja hujša posledica, kakor jo je tipično pričakovati. V teh primerih velja zgolj norma § 16., 2. odst. nov. kaz. zak. za presojo občne krivde, posebna norma posebnega dela pa za višino kazni glede na težino zla (prim. § 182., 2. odst. itd.).

Oblična veljavnost odlokov pokojninskega zavoda za nameščence.

Dr. Janko Vrančič.

1. Uvajanje krive prakse pri upravnih oblastvih.

Z razvojem gospodarskega življenja dobiva pokojninsko zavarovanje nameščencev in socialno zavarovanje sploh vedno večji pomen in prisilne javnopravne norme tega zavarovanja posegajo vedno globlje v razmere posameznikov in države. Ker je od pravilnega izvajanja zadevnih zakonov odvisen marsikdaj obstoj nameščenca in vse njegove rodbine, zahteva ta panoga prava posebno tankovestnega obravnavanja in se